

ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА СОБІВАРТІСТЬ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ключові слова: облікова політика, собівартість готової продукції.

Однією з найважливіших ділянок обліку на підприємствах є облік витрат на виробництво та виходу готової продукції. Побудова обліку виробництва зумовлена організаційно-економічними особливостями господарювання, вимогами стандартів та інформаційними запитами управління. Зазначені причини обумовлюють актуальність дослідження впливу облікової політики підприємства на величину собівартості готової продукції.

Згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” термін “облікова політика” означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про активи і зобов'язання та їх оцінку в Україні визначаються національними (П(С)БО) та міжнародними (МСБО) стандартами бухгалтерського обліку. В ряді випадків в стандартах перелічено по кілька альтернативних варіантів методів обліку та оцінки, що зумовлює необхідність обрання одного з них, який необхідно закріпити в розпорядчому документі про облікову політику.

У процесі розроблення облікової політики в частині затрат одним із найважливіших питань є їх групування – поділ на затрати, що формують собівартість запасів і витрати періоду. Необхідність такого групування спричинена принципом відповідності і неможливістю ідентифікувати витрати на збут, адміністративні та інші операційні витрати з продукцією, що вироблена, або роботами та послугами, які виконані.

Вимоги до формування собівартості в цілому по підприємству за єдиними методологічними принципами, незалежно від галузевих особливостей, регламентують Положення бухгалтерського обліку 16 "Витрати" та 9 "Запаси". [2; 3].

Підприємства під час визначення облікової політики згідно з МСБО або П(С)БО можуть обирати один з таких способів для оцінки запасів при вибутті (формулу собівартості):

- 1) ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- 2) середньозваженої собівартості;
- 3) собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- 4) нормативних затрат;
- 5) ціни продажу [3].

Крім того, середньозважена собівартість може бути обчислена на періодичній основі або з отриманням кожної додаткової партії залежно від обставин суб'єкта господарювання [3].

Застосування різних методів оцінки запасів при вибутті призводить до різних величин витрат виробництва і, відповідно до різних рівнів собівартості готової продукції. Зокрема, в умовах інфляції застосування методу ФІФО призведе до заниження собівартості готової продукції. При застосуванні оцінки за середньозваженою собівартістю, яка обчислена на періодичній основі вона буде вища за оцінку за методом ФІФО, а при застосуванні оцінки за середньозваженою собівартістю на дату використання у виробництві, вона буде нижчою ніж за середньозваженою собівартістю, яка визначається на періодичній основі.

Впливають на собівартість готової продукції методи розподілу непрямих виробничих затрат за видами вироблюваної продукції, зокрема обслуговуючих виробництв. Важливим моментом тут є обрання методу та бази їх розподілу. Серед баз розподілу застосовують години праці, заробітну плату, обсяг діяльності, прямі затрати тощо. Немає заборони здійснювати розподіл витрат допоміжних виробництв і за кожним елементом затрат. При цьому, для кожного елемента затрат може бути обрана своя база розподілу. Можливі також

варіанти методів розподілу непрямих затрат: пропорційно прямим затратам, прямим розподілом, покроковим розподілом, методом системи лінійних рівнянь. Застосування різних методів розподілу непрямих затрат дає досить вагомі різниці у собівартості конкретних видів продукції [4].

Важливим елементом облікової політики підприємства є розподіл загальновиробничих затрат на змінні та постійні, а також вибір бази їх розподілу. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням обраної бази розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду, а постійні – з використанням обраної бази розподілу при нормальній потужності. Різною також може бути база розподілу загальновиробничих затрат: години праці, заробітна плата, обсяг діяльності, прямі затрати тощо. Всі перелічені альтернативи впливають на собівартість виготовленої продукції. Отже, нерелевантна база розподілу досить часто може призвести до помилкових управлінських рішень, прийнятих на отриманій інформації про собівартість готової продукції.

Одним із складних питань облікової політики є порядок оцінки залишків незавершеного виробництва. До незавершеного виробництва належить продукція (вироби, заготовки, деталі), що не пройшла всіх стадій (фаз, переділів) обробки, передбачених технологічним процесом, а також вироби неукomплектовані, що не пройшли випробувань і технічного приймання [5]. Залишки незавершеного виробництва можуть оцінюватись:

- за нормативною виробничою собівартістю;
- за плановими прямими витратами;
- за собівартістю сировини, матеріалів і напівфабрикатів, що перебувають в переробці .

Крім того, впливає на собівартість готової продукції й прийнятий порядок включення незавершеного виробництва до собівартості виробленої протягом року готової продукції.

Один з методів оцінювання незавершеного виробництва – переведення його в еквівалентні одиниці готової продукції. При цьому можуть застосовуватись 2 методи оцінки: метод ФІФО та середньої зваженої [6]. Застосування кожного з перелічених методів оцінки незавершеного виробництва призводить до різної величини собівартості готової продукції.

Висновки та рекомендації. У Національних стандартах бухгалтерського обліку не розкрито розкриті не всі можливі альтернативи щодо облікової політики, яка впливає на оцінку готової продукції. Проте, вона повинна розкриватись, якщо впливає на баланс підприємства (активи, зобов'язання, фінансовий результат). У зв'язку з цим у обліковій політиці, в частині впливу на собівартість готової продукції необхідно як мінімум визначитись з: методами оцінки запасів при вибутті; методами та базами розподілу витрат обслуговуючих виробництв; переліком змінних та постійних загальновиробничих витрат та базою їх розподілу; порядком оцінки та перенесення вартості незавершеного виробництва на готову продукцію.

Список використаних джерел: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996–XIV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>. 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>. 4. Лень В.С. Методи розподілу непрямих виробничих витрат та їх вплив на собівартість продукції / В.С. Лень // Вісник ЧДТУ. Серія економічні науки. Чернігів: ЧДТУ, 2013.— № 3 (60), С. 298-306. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ekona.org.ua>. 5. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 № 373. 6. Лень В.С.. Управлінський облік. Навч. посібник, 2-ге видання / В.С. Лень – К.: Знання-Прес, 2006. — 317 с.